

Anna Ruszczyk

PRZEMYT CELNY JAKO PRZESTĘPSTWO SKARBOWE W POLSCE I NA TERENIE UE

Wstęp

Wśród przestępstw skarbowych znaczące miejsce zajmują przestępstwa celne. Między innymi jednym z nich jest przemyt celny.

Wykrywaniem tego rodzaju czynów na terenie Polski zajmuje się między innymi Służba Celna, która jest jednolitą umundurowaną formacją, utworzoną w celu zapewnienia ochrony oraz bezpieczeństwa obszaru celnego Unii Europejskiej, w tym zgodności z prawem przywozu towarów na ten obszar oraz wywozu towarów z tego obszaru, a także wykonywania obowiązków określonych w przepisach odrębnych, w szczególności w zakresie podatku akcyzowego oraz podatku od gier. Nie można też zapominać, że ów organ realizuje politykę celną w części dotyczącej przywozu i wywozu towarów oraz wykonywanie innych zadań wynikających z przepisów odrębnych, np.:

- wykonywanie czynności związanych z nadawaniem towarom przeznaczenia celnego,
- wymiar i pobór, należności celnych i innych opłat związanych z przywozem i wywozem towarów,
- wykonywanie zadań wynikających z przepisów wspólnotowych regulujących statystykę dotyczącą obrotu towarowego pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej oraz obrotu towarowego państw członkowskich Unii Europejskiej z pozostałymi państwami - rozpoznawanie, wykrywanie, zapobieganie i zwalczanie przestępstw i wykroczeń związanych z naruszeniem przepisów dotyczących wprowadzania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz wyprowadzania z jej terytorium towarów objętych ograniczeniami lub zakazami obrotu ze względu na bezpieczeństwo i porządek publiczny lub bezpieczeństwo międzynarodowe, w szczególności takich jak odpady, substancje chemiczne i ich mieszaniny, materiały jądrowe i promieniotwórcze, środki odurzające i substancje psychotropowe, broń, amunicja, materiały wybuchowe oraz towary i technologie o znaczeniu strategicznym, i in.¹

Przemyt celny na terenie UE i w Polsce

Problematyka przemytu a dokładnie jego zwalczania ma bardzo istotne znaczenie we Wspólnocie Europejskiej, gdyż po pierwsze w Unii Europejskiej istnieje jeden obszar celny, a po drugie pomiędzy poszczególnymi państwami członkowskimi zniesiono granice celne. Z kolei w stosunkach z państwami trzecimi stosuje się wspólną taryfę celną. Przede wszystkim w istniejącej unii celnej panuje zakaz nakładania ceł przywozowych lub wywozowych a także opłat o równoważnym skutku w obrocie między krajami WE (zob. art. 23 ust. 1, art. 25, art. 28 i 29 TWE4).²

Mienie UE i Skarbu Państwa jest przedmiotem ochrony deliktu z art. 86 k.k.s. . Ochrona polega na zabezpieczeniu przez bezprawnym wprowadzeniem na obszar UE towarów z zagranicy oraz bezprawnym wywozem towarów za granicę. Ponadto gospodarka wspólnotowa też jest przedmiotem ochrony deliktu z art. 86 § 2 k.k.s.³

W dniu 1 maja 2004 roku Polska stała się pełnoprawnym członkiem Unii Europejskiej, a od 21 grudnia 2007 roku przystąpiła do Strefy Schengen.

Umowa z 14 czerwca 1985 roku wykracza poza państwa należące do UE. Powstanie Strefy Schengen wzmocniło integrację europejską oraz zapoczątkowało szeroką współpracę państw do niej należących w dziedzinie bezpieczeństwa wewnętrznego. Istotny wpływ Umowa z Schengen wywarła na rozwój współpracy służb mundurowych pomiędzy poszczególnymi państwami Strefy. Przyjęte środki kompensacyjne wyrównały deficyt bezpieczeństwa powstały na skutek zniesienia kontroli na granicach wewnętrznych.

W procesie przepływu towarów pomiędzy członkami Wspólnoty i Strefy Schengen może występować przemyt, które jest przestępstwem.

Biorąc pod uwagę wielkość ruchu granicznego oraz stopień przemytu, nie można poddać każdej osoby przekraczającej granicę i każdej przesyłki towarowej kontroli celnej. Doprowadziłoby to do zablokowania przejść granicznych. Rozwiązaniem jest stosowanie systemu selektywnej kontroli celnej. Balansowanie pomiędzy uproszczeniami a natężeniem środków kontrolnych wynika z preambuły Wspólnotowego Kodeksu Celnego.⁴

¹ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (Dz.U. 2009 nr 168 poz. 1323)

² M. Herdegen, Prawo europejskie, Warszawa 2004, s. 173. Por. szerzej S. Naruszewicz, M. Laszuk, Wspólnotowe prawo celne, wyd. 2, Warszawa 2005, s. 17 i nast.

³ P. Kardas, G. Łabuda, T. Razowski, Kodeks karny skarbowy. Komentarz, wyd. II, LEX, Warszawa 2012, s. 777.

⁴ Rozporządzenie Rady (EWG) Nr 2913/92 z dnia 12 października 1992 r. ustanawiające Wspólnotowy Kodeks Celnny [Dz.U. UE L z dnia 19 października 1992r.].

Na przykład po dniu 1 stycznia 1993 r., tj. po dniu implementacji Grecji do Wspólnoty Europejskiej, w Grecji znacznie wzrosła ilość zatrzymywanych towarów z przemytu, głównie papierosów i alkoholu.⁵

Podobnie działo się po zjednoczeniu Niemiec. Jak wskazują zebrane dane w 1989 roku na terenie RFN zabezpieczono 24 miliony przemycanych papierosów, ale już w 1992 r. na terenie zjednoczonych Niemiec zabezpieczono 346 milionów sztuk papierosów pochodzących głównie z Polski.⁶

Jeszcze inną przyczyną sprzyjającemu zjawisku przemytu na obszarze Wspólnoty Europejskiej jest opodatkowanie towarów podatkami pośrednimi, do których zasadniczo zalicza się podatek od towarów i usług oraz podatek akcyzowy. Z formalnego punktu widzenia to konsument jako ostateczny odbiorca ma być nimi obciążony, lecz ze względów praktycznych podatek ten jest płacony przez dostawcę i to na określonym przez prawo podatkowe etapie obrotu danym towarem. Ta specyfika podatków pośrednich i powiązana z nim wysokie obciążenia podatkowe w zakresie niektórych jak na przykład papierosy tworzy silny związek między organizatorami przemytu a finalnymi ich odbiorcami tak zwanymi konsumentami.

Przemyt stał się ekonomicznie opłacalny dla osób, które w nim uczestniczą, gdyż przynosi sporo większy zysk niż ten uzyskany zgodnie z przepisami prawa. Korzyści materialne dla organizatorów procederu jak i ostatecznych odbiorców, a także zgodność działania nielegalnego rynku z ekonomicznymi prawami popytu i podaży na konkretne dobro, w akceptowanej cenie dla obu grup, jeszcze silniej oddziałują na wyobraźnię potencjalnych chętnych do przystąpienia do takiej działalności. W dobie globalnego kryzysu ekonomicznego, problemami na rynku pracy odnośnie uzyskania stabilnego źródła dochodu, który zaspokoi potrzeby danej jednostki, dość szybkie i łatwe uzyskanie środków pieniężnych w postaci sprowadzania z zagranicy do kraju towaru pochodzącego z przemytu, staje się popularne wśród pewnej części społeczeństwa.

Przykładem uzyskiwania nielegalnego zysku pieniężnego w obrocie towarem, który na rynku oficjalnie będącym pod kontrolą państwa i są one dopuszczone do obrotu, jest alkohol czy też papierosy.

Na przykład w 2001 r. aż 86% nielegalnych papierosów, skonfiskowanych na terenie Holandii, było przeznaczonych do wysłania i dystrybucji na terenie Wielkiej Brytanii pochodziło z Polski, Litwy i Rosji. Przeładowywano je w Niemczech lub w Belgii, a ze sfałszowanymi listami przewozowymi miały być dostarczone do Wielkiej Brytanii przez Holandię. Mimo dążeń do harmonizacji podatków pośrednich, stawki te nie są jednolite we wszystkich państwach członkowskich, co wynika z faktu, że przepisy unijne przewidują tylko minimalne stawki akcyzy, a to pozwala państwom członkowskim na wprowadzanie różnych krajowych stawek tego podatku. Powoduje to, że tworzą się charakterystyczne kierunki przemytu, gdzie jedne państwa są krajami dostawców, inne pełnią funkcje tranzytowe, a jeszcze inne są krajami, do których przemyt danego towaru jest przeznaczony.⁷

Również przemytnicy zainteresowali się zdobywaniem pieniędzy za pomocą różnic cen towarów opodatkowanych akcyzą w poszczególnych krajach Unii Europejskiej czy też w przypadku pomiędzy państwem we Wspólnocie Europejskiej a państwem poza nią.

Można tu wskazać na przykład przemyt papierosów lub alkoholu z Estonii do Finlandii, gdzie różnice w cenach alkoholi między tymi krajami zapewniają w przypadku alkoholi trzykrotnie wyższą cenę za każdy litr, podczas gdy w przypadku papierosów na każdej paczce można w przybliżeniu osiągnąć dwukrotnie wyższą cenę. Miało to miejsce w okresie, kiedy Estonia jeszcze nie była członkiem Unii Europejskiej.⁸

Sprawcą tego czynu według kodeksu karnego skarbowego, co należy podkreślić, może być każdy, kto nie dopełniając ciążącego na nim obowiązku celnego, przywozi z zagranicy lub wywozi za granicę towar bez przedstawienia organowi celnemu lub zgłoszenia celnego tego towaru, który ze sobą transportuje, a co za tym idzie, także naraża należność celną na uszczuplenie. Czyny te mają charakter indywidualny. Gdy podmiot, na którym ciąży obowiązek celny, jest różny od osoby fizycznej, odpowiedzialność karnoskarbowa może zachodzić tylko w warunkach z art. 9 § 3 k.k.s.⁹

Przedmiotem bezpośredniego działania deliktu przemytu celnego jest towar, który poddano wywiezieniu albo przewiezieniu i pomimo istnieniu obowiązku celnego, nie został ów towar przestawiony organowi celnemu lub też nie został objęty zgłoszeniem celnym.¹⁰

Czyn określony w art. 86 § 1 k.k.s. zagrożony jest karą grzywny do 720 stawek dziennych albo pozbawieniem wolności lub obu tymi karom łącznie.

⁵ N. Courakis, *Financial Crime Today: Greece as European Case Study*, *European Journal on Criminal Police and Research* 2001, vol. 9, s. 98–199.

⁶ K. von Lampe, *Explaining the emergence of the cigarette black market in Germany*, (w:) J. L. Newell (red.), *The Organized Crime Economy. Managing crime markets in Europe*, Wolf Legal Publishers 2005, s. 211

⁷ P. C. van Duyne, *Organizing Cigarette Smuggling and Policy Making, Ending up in Smoke*, *Crime, Law & Social Change* 2003, vol. 39, s. 286–288.

⁸ M. Junninen, K. Aromaa, *Professional Crime Cross the Finnish-Estonian Border*, *Crime, Law & Social Change* 2000, vol. 34, s. 327 i 329.

⁹ P. Kardas, G. Łabuda, T. Razowski, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, wyd. II, LEX, Warszawa 2012, s. 778.

¹⁰ *Ibidem*, s. 780.

Identyfikacja karany jest również przemyt, którego przedmiotem jest towar w obrocie z zagranicą, co do którego istnieje reglamentacja pozataryfowa, na co wskazuje dyspozycja z art. 86 § 2 k.k.s.¹¹

W przypadku przemytu określonego w art. 86 § 1 k.k.s. przedmiotem tym są obowiązki w zakresie przedstawienia towaru organowi celnemu, a także dokonanie zgłoszenia celnego, które polega na pobieraniu należności celnych w związku z przewozem towarów przez granicę państwową. Z kolei w przypadku czynu określonego w art. 86 § 2 k.k.s. zachowanie sprawcy nie godzi bezpośrednio w dobro państwa, ale nadal pozostaje w sprzeczności z interesem gospodarczym Skarbu Państwa, wymogami obronności, bezpieczeństwa powszechnego czy też polityki zagranicznej.¹²

Strona podmiotowa czynów pochodząca z art. 86 § 1-4 k.k.s. zawiera obie odmiany umyślności-zamiar bezpośredni albo zamiar ewentualny.¹³

Opisane w treści art. 86 § 1 k.k.s. znamiona określające czynność sprawczą wymagają dookreślenia ich poprzez odpowiednie zastosowanie przepisów Wspólnotowego Kodeksu Celnego, co czyni ten przepis blankietowym. Bardzo istotne jest zrozumienie użytego pojęcia „obowiązek celny”, którego niedopełnienie w sposób wskazany w hipotezie normy zawartej w przepisie art. 86 § 1 k.k.s. stanowi okoliczność mogąca implikować zastosowanie sankcji karnych. Między innymi należą do tego obowiązki osób związane z przywozem towarów na wspólnotowy obszar celny lub ich wywóz z owego obszaru. Z chwilą wprowadzenia towaru na wspólnotowy obszar celny lub jego wyprowadzenia ze wspólnotowego obszaru celnego, jeżeli przepisy prawa, w tym umowy międzynarodowe, nie stanowią inaczej, powstaje obowiązek celny powstaje z mocy prawa. W świetle poczynionych uwag odnośnie do rozumienia pojęcia „obowiązek celny”, którego niedopełnienie stanowi znamię czynu opisanego w przepisie art. 86 k. k. s.¹⁴

Ponadto wskazać należy użyte w tym przepisie określenie „przywozi z zagranicy lub wywozi za granicę towar”, które oznacza wprowadzenie towaru na wspólnotowy obszar celny lub jego wyprowadzenie ze wspólnotowego obszaru celnego.¹⁵

Przez pojęcie „zagranica” ma się na myśli każdy obszar z wyjątkiem wspólnotowego obszaru celnego. Zgodnie z art. 53 § 32 in fine k.k.s., gdzie określono „należność celna” oznaczające odpowiednio „cło” i inną opłatę o podobnym charakterze daninowy, a w szczególności: „cło antydumpingowe”, „opłatę celną dodatkową” lub „opłatę wyrównawczą”. Z punktu widzenia odkodowania znamion ustawowych czynu zabronionego określonego w art. 86 § 2 k.k.s. jest określenie pojęcia reglamentacji pozataryfowej, która zgodnie z unormowaniem zawartym w przepisie art. 53 § 33 in fine k.k.s. oznacza odpowiednio „środki polityki handlowej”, takie jak: „ograniczenia”, „zakazy”, „koncesje” lub też inne podobne środki ochrony rynku. Naruszenie obowiązków celnych wynikających z tych zakazów czy ograniczeń implikuje zastosowanie sankcji przewidzianych w przepisie art. 86 § 2 k.k.s.. Typy uprzywilejowane czynów określonych w dwóch paragrafach poprzedzających określa przepis art. 86 § 3 k.k.s. Uzasadnieniem dla łagodniejszej kwalifikacji prawnej czynu jest mała wartość narażonej należności celnej lub mała wartość towaru w przypadku określonym w § 2 tego przepisu.¹⁶

Przepis art. 86 § 4 k.k.s. przewiduje wobec sprawcy dokonującego czynów zabronionych określonych w przepisach art. 86 § 1-3 k.k.s. odpowiedzialność jedynie za wykroczenie celne, jeżeli kwota narażonej na uszczuplenie należności celnej lub wskazana powyżej wartość towaru nie przekracza ustawowego progu (art. 53 § 3 i 6 k.k.s.). Przesłupstwa celne określone w przepisach art. 86 § 1 i 2 k.k.s. zagrożone są karą grzywny do 720 stawek dziennych w sankcji kumulatywno- -alternatywnej z karą pozbawienia wolności do lat 2. Usiłowanie dokonania tych przestępstw jest karalne i powoduje jedynie obniżenie górnej granicy zagrożenia wskazanymi karąmi o jedną trzecią.¹⁷

Przesłupstwa o typie uprzywilejowanym zagrożone są karą samoistnej grzywny w wysokości do 720 stawek dziennych, natomiast wszystkie wykroczenia zagrożone są karą grzywny określoną kwotowo. Ponadto w stosunku do sprawców przestępstw określonych w przepisach art. 86 § 1-3 k.k.s. obligatoryjnie należy orzec przepadek przedmiotów określonych w przepisie art. 29 pkt 1 i 2 k.k.s. oraz można orzec przepadek przedmiotów określonych w pkt 3 tego przepisu (art. 30 § 3 k.k.s. – „w wypadkach określonych w art. 86 § 1-3, art. 87 § 1-3, art. 88 § 1 i 2, art. 89 § 1 i 2, art. 90 § 1 oraz art. 91 § 1 i 3 k.k.s. orzeka się przepadek przedmiotów wymienionych w art. 29 pkt 1 lub 2 k.k.s., a także można orzec przepadek przedmiotów wymienionych w art. 29 pkt 3 k.k.s.”).¹⁸

¹¹ L. Valentová, B. Mazur, Odpowiedzialność z tytułu wykroczeń i przestępstw celnych, „Kultura Bezpieczeństwa. Nauka-Praktyka-Refleksje”, B. Dürkech (red.), Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego Apeiron w Krakowie, Nr 15, 2014, s. 414.

¹² Ibidem, s.414.

¹³ P. Kardas, G. Łabuda, T. Razowski, Kodeks karny skarbowy. Komentarz, wyd. II, LEX, Warszawa 2012, s. 780

¹⁴ L. Valentová, B. Mazur, Odpowiedzialność z tytułu wykroczeń i przestępstw celnych, „Kultura Bezpieczeństwa. Nauka-Praktyka-Refleksje”, B. Dürkech (red.), Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego Apeiron w Krakowie, Nr 15, 2014, s. 415.

¹⁵ P. Kardas, G. Łabuda, T. Razowski, Kodeks karny skarbowy. Komentarz, wyd. II, LEX, Warszawa 2012, s. 778

¹⁶ L. Valentová, B. Mazur, Odpowiedzialność z tytułu wykroczeń i przestępstw celnych, „Kultura Bezpieczeństwa. Nauka-Praktyka-Refleksje”, B. Dürkech (red.), Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego Apeiron w Krakowie, Nr 15, 2014, str 415-416.

¹⁷ Ibidem, s. 416.

¹⁸ P. Kardas, G. Łabuda, T. Razowski, Kodeks karny skarbowy. Komentarz, wyd. II, LEX 2012, s. 780

Fakultatywność przepadku przedmiotów zakłada natomiast przepis art. 49 § 2 k.k.s. w związku z art. 86 § 4 i 5 k.k.s. („w wypadkach określonych w art. 86 § 4 i 5 k.k.s. można orzec przepadek przedmiotów wymienionych w § 1”). W stosunku do sprawców przemytu celnego możliwe jest również zastosowanie takich środków karnych, jak zakaz prowadzenia określonej działalności gospodarczej oraz podanie wyroku do publicznej wiadomości. Sprawca czynu określonego w przepisach art. 86 § 1-3 k.k.s. może skorzystać z instytucji dobrowolnego poddania się odpowiedzialności. W przypadku zbiegu przemytu celnego z nielegalnym przekroczeniem granicy (art. 264 k.k.) należy stosować oba przepisy według zasad określonych w przepisie art. 8 § 1 k.k.s. (idealny zbieg przestępstw). Jeżeli w związku z przemytem celnym dochodzi do sytuacji wypełnienia znamion ustawowych co do czynów zabronionych określonych w przepisach art. 54 k.k.s. (uchylanie się od obowiązku podatkowego) oraz art. 63 k.k.s. (obrót wyrobami akcyzowymi bez oznaczenia ich znakami akcyzy lub wadliwie oznaczonymi), określona w art. 7 k.k.s. (kumulatywny zbieg przepisów).¹⁹

W przypadku skazania za przestępstwo przemytu celnego z art. 86 § 1 lub § 2 k.k.s. sąd może orzec zakaz prowadzenia określonej działalności gospodarczej (art. 34 § 2 k.k.s.).²⁰

Karalność przemytu celnego²¹ jest trójstopniowa: jako przestępstwo celne typu podstawowego (art. 86 § 1 i § 2 k.k.s.), jako przestępstwo typu uprzywilejowanego (art. 86 § 3 w związku z art. 86 § 1 lub § 2 k.k.s.) oraz jako wykroczenie skarbowe (art. 86 § 4 w związku z art. 86 § 1 lub § 2 k.k.s.).

Kryteriami rozróżnienia są:

-kwota należności celnej narażonej na uszczuplenie

-wartość towaru w obrocie z zagranicą, co do której istnieje reglamentacja pozataryfowa: gdy jest ona małej wartości, kwalifikacja opiera się na typie uprzywilejowanym, a kiedy nie przekracza ustawowego progu, w grę wchodzi typ wykroczenia skarbowego.

Przykładowe kwestie poruszane przez polskie orzecznictwo sadowe w związku z przemytem celnym

Przedmiotem przestępstwa przemytu może być wyłącznie towar legalnie nabyty zagranicą, a nie na drodze przestępstwa. Na sprawcę nie można nakładać obowiązku, aby sam się denuncjował. Należy podkreślić też, że przedmiotem wyżej wymienionego czynu może być tylko towar, którego krajem docelowym jest Polska. (Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 6 listopada 2000r., sygn. II AKa 430/00.OSA 2002 Nr. 7, poz. 57).²²

Do zrealizowania znamion przedmiotowych typu przestępstwa przemytu celnego (a przez to także znamion przedmiotowych paserstwa celnego z art. 91 § 3 k.k.s.) niezbędne jest jednoczesne spełnienie dwóch przesłanek: istnienia obowiązku celnego, polegającego na przedstawieniu lub zgłoszeniu towaru organowi celnemu oraz istnienia należności celnej, którą można uszczuplić przez niedopełnienie tego obowiązku, co zostało stwierdzone w orzeczeniu Sądu Najwyższego wydanego w dniu 13.04.2005 r., (sygn. III KK 134/04. OSNKW 2005 Nr 7-8, poz.68).²³

Sąd Najwyższy w orzeczeniu wydanym w dniu 13 kwietnia 2005 r. zauważył, że dokonując oceny tego zarzutu należy uwzględnić stan prawny obowiązujący w chwili czynu i wyrokowania przez sąd, czyli obowiązujący przed dniem 1 maja 2004 r., a ze względu na obszerność problematyki celnej zachodzi konieczność ograniczenia rozważań do przypadków wprowadzania towarów na polski obszar celny (z pominięciem przypadków wywożenia towarów), jak również skoncentrowanie uwagi na stosowaniu tzw. stawki celnej obniżonej do zera – w skrócie: stawki celnej zerowej (z pominięciem kwestii stosowania innych stawek oraz opłat celnych). Z kolei obowiązująca od dnia 1 stycznia 2002 r. zerowa stawka celna na towary pochodzące z krajów Unii Europejskiej nie oznacza zniesienia lub zawieszenia cła na te towary, a także stosowanie tej stawki nie następuje automatycznie, ale na wniosek uprawnionej osoby i także nie można o tym zapominać po spełnieniu odpowiednich warunków, dotyczących zarówno przywiezionego towaru, jak i obowiązku poddania się stosownym procedurom celnym. W przypadku niespełnienia nawet jednego z warunków określonych w konkretnych przepisach, organ celny władny jest uprawniony, by odmówić preferencyjnego traktowania przywiezionego towaru). Natomiast odmowa preferencji celnych skutkuje zastosowaniem stawki celnej wyższej niż preferencyjna oraz powstaniem długu celnego, co nie jest równoznaczne z istnieniem należności celnej, o której mowa w art. 86 § 1 k.k.s. i zrealizowaniem określonych w tym przepisie znamion przestępstwa przemytu celnego. Nie popełniono czynu zabronionego, gdy dopełniono obowiązku przedstawienia czy też zgłoszenia towaru (występuje tu brak jednego ze znamion), choćby nawet skutek odmowy zastosowania preferencji celnych (np. z powodu nienależytego udokumentowania pochodzenia towaru z Unii Europejskiej) powstał dług celny a także tym samym należność celna w rozumieniu art. 3 § 1 pkt 2 i pkt 8 kod. cel. Popełnienie przestępstwa przemytu celnego nie

¹⁹ L. Valentová, B. Mazur, Odpowiedzialność z tytułu wykroczeń i przestępstw celnych,” Kultura Bezpieczeństwa. Nauka-Praktyka-Refleksje”, B. Dürkech (red.), Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego Apeiron w Krakowie, Nr 15, 2014, str 415-417.

²⁰ P. Kardas, G. Łabuda, T. Razowski, Kodeks karny skarbowy. Komentarz, wyd. II, LEX, Warszawa 2012, s. 780.

²¹ Ibidem, s. 777.

²² B. Kurzępa, Kodeks karny skarbowy z orzecznictwem, Toruń 2009, s. 90.

²³ Ibidem, s. 91.

ma miejsca również, kiedy nie dopełniono wskazanego w art. 86 § 1 k.k.s. obowiązku celnego, ale przywieziony, nielegalny towar nie podlega ocenie (m.in. np. z powodu obowiązywania zerowej stawki celnej). Niespełnienie choćby jednego z warunków wymaganych do zastosowania preferencji celnych uprawnia organ celny do ustalenia stawki innej niż preferencyjna, to jednak wobec niezrealizowania znamion przestępstwa skarbowego z art. 86 § 1 k.k.s., skutkuje brakiem wystąpienia czynu sankcjonowanego przez prawo. Jak słusznie zauważył Sąd Najwyższy w wyżej wymienionym orzeczeniu: „Istota przestępstwa przemytu celnego polega na uchyleniu się sprawcy od przedstawienia lub zgłoszenia towaru organowi celnemu, aby uniknąć przez to obowiązku uiszczenia należnego cła lub opłaty celnej. Inaczej mówiąc: w przepisie art. 86 § 1 k.k.s. chodzi o narażenie na uszczuplenie tej należności celnej, którą sprawca byłby zobowiązany uiszczyć, gdyby przywoząc towar dopełnił określonego w tym przepisie obowiązku celnego. Art. 86 § 1 k.k.s. nie obejmuje natomiast sytuacji, gdy dopiero niedopełnienie lub nienależyte dopełnienie określonego w nim obowiązku tworzy możliwość powstania należności celnej, nieistniejącej w ogóle w razie jego dopełnienia. Tym bardziej zaś nie obejmuje sytuacji, gdy należność celna powstaje wskutek niedopełnienia obowiązków określonych w innych przepisach celnych (np. niezłożenie wniosku o zastosowanie zerowej stawki celnej, czy też niedokładne wypełnienie przedłożonych dowodów pochodzenia towaru – zob. ust. 14). Dodał także, że podkreślenia wymaga to, że uprawnienie do uzyskania określonej stawki celnej nie wynika z decyzji organu celnego, lecz z przepisów prawa ustanawiających takie uprawnienie. Organ celny musi sprawdzić, jakie warunki spełnia dany towar oraz zastosować stawkę odpowiadającą tym warunkom. Jest to decyzja o charakterze deklaratoryjnym czyli stwierdzającym istnienie określonego uprawnienia. Jeżeli to nie decyzja organu celnego a przepis prawa jest źródłem określonego uprawnienia, to przy istnieniu warunków do uzyskania tego uprawnienia organ celny nie może kogokolwiek go pozbawić, gdyż wtedy działałby wbrew prawu. W razie braku warunków do zastosowania zerowej stawki celnej nie wolno zakładać, że warunki te nie zostały spełnione, a konieczne to udowodnić.”²⁴

Działalność służb w ramach walki z przemytem celnym

W Olsztyńskim Oddziale Służby Celnej w 2014 r. zajmowano się w sumie 34 744 sprawami w związku z przestępstwami skarbowymi. Wartość zajętych towarów i środków płatniczych w I-IV kw. 2014r. dokonanych przez Służbę Celną wynosi 525 742 028 zł, a w samym Olsztyńskim Oddziale Służby Celnej uzyskano kwotę 35 404 400 zł.²⁵

Zatrzymane towary z przemytu celnego są dowodami w sprawach karnych skarbowych. Papierosy i alkohol są niszczone, natomiast rzeczy takie jak np. ubrania lub obuwie po spełnieniu określonych warunków, mogą być przekazane instytucjom, które zajmują się pomocą charytatywną.

Jak przemytnicy sobie radzą ze sposobem transportu towarów na polskie terytorium? Przy wschodniej granicy często celnicy wykrywają ciekawe metody wwozu towaru na teren Polski. Na przykład skrytki w samochodzie, gdzie umieszcza się towar, taki jak: papierosy, alkohol, narkotyki, itd. Większość skrytek, które udaje się odkryć służbom, jest dość prymitywna, choć zdarzają się bardziej interesujące sposoby.

Przykładowo w 2011 roku w pobliżu granicy polsko-litewskiej w Budzisku, funkcjonariusze Służby Celnej wraz z policjantami Centralnego Biura Śledczego znaleźli w specjalnie przerobionym zbiorniku paliwa kontrolowanej ciężarówki 290 l substancji służącej do produkcji amfetaminy. W czasie przeprowadzanej analizy obrazu RTG uwagę funkcjonariuszy wzbudził nienaturalny wygląd zbiornika paliwa. Po dokładnej jego kontroli okazało się, że jest on przedzielony na pół. W pierwszej części był olej napędowy, natomiast w drugiej, dostępnej jedynie poprzez ukryty wlew, znajdowało się 290 litrów płynu o charakterystycznym zapachu - tzw. BMK. Kolejnym przykładem pomysłowości przemytników był przypadek rutynowej kontroli w pobliżu polsko – litewskiej granicy, w ambulansie na lubuskich numerach rejestracyjnych, gdzie funkcjonariusze celni znaleźli ponad 190 tys. szt. nielegalnych papierosów. Kierowca nie potrafił otworzyć tylnych drzwi pojazdu, co wzbudziło podejrzenia funkcjonariuszy. Po ich otworzeniu okazało się, że w specjalnie skonstruowanej skrytce, między podwójnymi drzwiami pojazdu ukryte są papierosy warte ponad 70 tys. złotych.²⁶

W 2014 roku funkcjonariusze Straży Granicznej zlikwidowali nielegalny nocny bazar z podróbkami w Wólce Kosowskiej, uważanej na największe centrum handlu azjatyckimi towarami w kraju. Zablockowano parking znajdujący się przed wejściem do jednego z magazynów handlowych. Wzdłuż alei utworzonej ze 121 busów wypełnionych podrobioną markową odzieżą, obuwem, galanterią oraz kosmetykami odbywał się regularny handel. Doliczono się podróbek aż 90 znanych marek. Zatrzymani przez służby handlarze usłyszeli zarzuty z art. 305 Ustawy o prawie własności przemysłowej, a wobec cudzoziemców, którzy przebywali na terytorium RP legalnie, ale złamali prawo

²⁴ Postanowienie TK z dnia 13.04.2005 r., III KK 134/04, OSNKW 2005, nr 7-8, poz. 68.

²⁵ Biuletyn Statystyczny Służby Celnej I-IV kwartał z 2014 r

²⁶ Paweł Peltz, *Do Ameryki daleko. Zobacz wszystkie sposoby polskich przemytników papierosów*, „Natemat.pl”, 23.04.2013 r. [dostęp:6.12.2015r.], < <http://natemat.pl/58809,do-ameryki-daleko-zobacz-wszystkie-sposoby-polskich-przemytnikow-papierosow> >

trudniąc się nielegalnym procederem, Straż Graniczna podjęła czynności zmierzające do ponownego zbadania zasadności ich pobytu w Polsce.²⁷

Ów przykład pokazuje, że z towarem pochodzącym z przemytu można spotkać w trakcie robienia zwyczajnych, codziennych zakupów oraz można być nieświadomym tego, że nabyło się przedmiot pochodzącym z nielegalnej działalności.

Podsumowanie

Przestępstwo określone w art 86 k.k.s. stanowi problem dla wspólnego obszaru celnego Unii Europejskiej. Niezbędne jest jednoczesne spełnienie dwóch przesłanek: istnienia obowiązku celnego, polegającego na przedstawieniu lub zgłoszeniu towaru organowi celnemu oraz istnienia należności celnej, którą można uszczuplić przez niedopełnienie tego obowiązku, aby stwierdzić, że dana osoba fizyczna popełniła czyn wyżej wymieniony. Wykrywaniem tego rodzaju przestępstw na terenie Polski zajmuje się Służba Celna, czyli jednolita umundurowana formacja, którą utworzono w celu zapewnienia ochrony oraz bezpieczeństwa obszaru celnego Unii Europejskiej, w tym zgodności z prawem przywozu towarów na ten obszar oraz wywozu towarów z tego obszaru, a także wykonywania obowiązków określonych w przepisach odrębnych, w szczególności w zakresie podatku akcyzowego oraz podatku od gier. Istotą przestępstwa przemytu celnego jest uchylenie sprawcy od przedstawienia lub zgłoszenia towaru organowi celnemu, aby dzięki temu uniknąć przez to obowiązku uiszczenia należnego cła lub opłaty celnej, czyli inaczej chodzi o to, że w przepisie art. 86 § 1 k.k.s. mowa o narażeniu na uszczuplenie tej należności celnej, którą sprawca byłby zobowiązany uiścić, gdyby przywoząc towar dopełnił określonego w tym przepisie obowiązku celnego. Jako, że jest to przestępstwo powszechne, każdy potencjalnie może je popełnić.

Przemytnicy i ich pomysłowość nie zna granic. Służby zajmujące się wykrywaniem i zwalczaniem przemytu spotykają się z kreatywnością w sposobie przemytu towaru. W przypadku obowiązku przedstawienia lub zgłoszenia towaru organowi celnemu oraz zaistnienia należności celnej trzeba pamiętać, że obowiązuje *lex iubeat non disputant* czyli prawo nakazuje, a nie dyskutuje, a osobę, która zaniedbała czynności, do których jest zobowiązania i wynika to wprost z przepisów prawa, spotka konkretna sankcja prawna. Przemytnicy popełniają czyn sprzeczny z normami prawnymi i działają z pełną świadomością przed, w trakcie i po popełnieniu przestępstwa.

Nie trudno się zgodzić z paremią prawniczą sformułowaną przez rzymskiego jurystę Ulpiana Domicjusza, która brzmi: „*Volenti non fit iniuria*” (łac. chcącemu nie dzieje się krzywda). Przemytnicy narażają się na konsekwencję, wiedząc, że mogą one nastąpić w wyniku ich nielegalnego działania. Ponoszą ryzyko, gdyż popełnione przez nich czyny mogą objąć sankcje. Sprawca był zobowiązany uiścić należność celną, lecz tego nie zrobił.

Podsumowując, przestępstwo określone w art 86 k.k.s. polega na nie dopełnieniu ciężącego na podmiocie obowiązku celnego. Sprawca przywozi z zagranicy lub wywozi za granicę towar bez jego przedstawienia organowi celnemu lub bez zgłoszenia celnego. Czyn jest zagrożony karą grzywny do 720 stawek dziennych albo karą pozbawienia wolności, albo obu tym karom łącznie.

***

CUSTOMS SMUGGLING A FISCAL OFFENSE IN POLAND AND THE EU

Customs Smuggling is a crime. In fact, Customs Chamber activities can be defined as effective but deliberating increasing phenomenon of smuggling, particularly excise goods, undertaking of further actions should be considered, which would increase effectiveness of the combat with smuggling. It should be understood that the activities have to be performed on the national and EU level. Smuggling is a profitable business for smugglers. Service in many countries must work together to smuggling of articles was difficult.

²⁷ Mariusz Gierszewski, *120 busów i towary za 22 mln zł. Straż Graniczna zlikwidowała największy w tym roku nielegalny nocny bazar z podróbkami*, „*Natemat.pl*”, 31.10.2014 r. [dostęp: 6.12.2015r.], <<http://natemat.pl/122383,najwiekszy-w-tym-roku-nielegalny-nocny-bazar-z-podrobkami-towarow-zamkniety-w-wolce-kosowskiej>>